

Utlåtande 2006:162 RVII (Dnr 325-607/2006)

Riktlinjer för handläggning av dödsboärenden

Förslag från socialtjänstnämnden

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Timtaxan för kommunens ersättning för nedlagt arbete i dödsboärenden fastställs till 0,685 % av gällande prisbasbelopp plus moms.
2. Socialtjänstnämnden ska implementera de nya riktlinjerna genom utbildning för boutredningssekreterarna m.m.

Kommunstyrelsen beslutar för egen del följande

1. Riktlinjer för handläggning av dödsboärenden fastställs enligt socialtjänstnämndens förslag, *bilaga*.
2. Riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd för begravningskostnader ändras enligt socialtjänstnämndens förslag, *bilaga*.
3. De nya riktlinjerna gäller från och med den 1 juli 2006.
4. Tidigare anvisningar och riktlinjer gäller till och med den 30 juni 2006.

Föredragande borgarrådet Margareta Olofsson anför följande.

Bakgrund

När en person avlider ansvarar socialnämnden i vissa fall för att göra dödsboanmälan, förvalta dödsbon och ordna begravning. Eftersom nuvarande anvisningar inte är tillräckliga föreslår socialtjänstnämnden att kommunstyrelsen beslutar om nya riktlinjer för handläggning av dödsboärenden, *bilaga*. De nya riktlinjerna syftar till att stärka likställigheten och ge formell vägledning och administrativt stöd i handläggningen. Socialtjänstnämnden föreslår också sänkt

timtaxa för kommunens ersättning för nedlagt arbete i dödsboärenden samt nya riktlinjer för ekonomiskt bistånd till begravningskostnader, *bilaga*.

Remisser

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och till stadsdelsnämnderna Bromma, Enskede-Årsta och Vantör.

Stadsledningskontoret tillstyrker socialtjänstnämndens förslag till nya riktlinjer. Socialtjänstnämnden föreslås införa de nya riktlinjerna bl.a. genom utbildning för boutredningssekreterarna. Kontoret tillstyrker även socialtjänstnämndens förslag till ändring i riktlinjerna för handläggning av ekonomiskt bistånd så att samma belopp ska gälla oavsett begravningsskick.

Bromma stadsdelsnämnd anser att de föreslagna riktlinjerna för handläggning av dödsbon är bra. Nämnden anser dock att samma fiktiva bouppteckningskostnad bör anges i de exempel som finns som bilaga. När socialtjänsten tar ut arvode, bör detta rimligen räknas av den fiktiva bouppteckningskostnaden i exemplen.

Enskede-Årsta stadsdelsnämnd är positiv till nya riktlinjer för handläggning av dödsbon men framhåller att arbetsordningen behöver förankras hos berörda myndigheter innan riktlinjerna träder i kraft. Nämnden understryker att beslut om god man måste fattas inom kort tidsrymd och det måste finnas gode män att tillgå. Nämnden anser att en översyn av gallringsbestämmelserna bör göras noggrant. Vidare påpekas att om en ansökan om bistånd till begravningskostnader ska behandlas, är det inte relevant att göra normräkning med hyra och uppehälle. Nämnden är tveksam till om exempel och ekonomiska beräkningar behöver ingå i riktlinjerna. Blanketter som bilagts riktlinjerna bör bli stadsövergripande mallar för att stärka likställigheten. Förslaget till ändrad timtaxa för handläggningskostnaden kommer att minska intäkterna i verksamheten.

Vantörs stadsdelsnämnds övergripande intryck är att riktlinjerna är förhållandevis tydliga och därmed lätta att följa. Riktlinjerna innebär ett visst merarbete till exempel vid ansökan om fullmakt och när faktura ställs ut, men kan samtidigt innebära kostnadsomfördelningar. Kostnaderna samlas inom anslag 1 när socialtjänsten ska föra begravningskostnader på en ny verksamhetskod. Nämnden framhåller att förslaget om fullmakt från Allmänna arvsfonden eller god man förutsätter korta handläggningstider hos de andra myndigheterna. Vidare anser nämnden att socialtjänstens ansvar för att se till att den avlidne begravs, även om dödsbodelägarna inte agerar, bör förtydligas i riktlinjerna. Det bör också framgå tydligare att socialtjänstens roll är begränsad när dödsboet har tillgångar.

Mina synpunkter

Det är angeläget att staden tar fram nya riktlinjer om handläggning av dödsboärenden, som förtydligar stadens ansvar för att människor ska få en värdig begravning oavsett social situation och att deras tillgångar tas tillvara på rätt sätt.

Den bilagedel som socialtjänstnämnden tagit fram kan med fördel användas i utbildningssyfte, men bör inte ingå i de beslutade riktlinjerna. Även de ändrade riktlinjerna för ekonomiskt bistånd till begravningskostnader är viktiga, eftersom de klargör vilken lagstiftning som gäller för betalning av begravningskostnader i olika situationer. Förslaget att anpassa timtaxan för ersättning av nedlagt arbete till självkostnadsprincipen vill jag också tillstyrka. Detta innebär en kraftig sänkning av nuvarande timtaxa.

Socialtjänstnämnden får i ansvar att genomföra utbildning om riktlinjerna, göra föreslagna blanketter tillgängliga i stadens administrativa nät, följa upp tillämpning och träffade överenskommelser med Allmänna arvsfonden och överförmyndarnämnden som påverkar dödsbohandläggningen samt vid behov föreslå revideringar av riktlinjerna.

Jag instämmer i stadsledningskontorets förslag om att personalkostnaderna för boutredningssekreteraren och begravningskostnader som betalas med stöd av ärvdabalken och begravningslagen ska redovisas under anslag 1.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Timtaxan för kommunens ersättning för nedlagt arbete i dödsboärenden fastställs till 0,685 % av gällande prisbasbelopp plus moms.
2. Socialtjänstnämnden ska implementera de nya riktlinjerna genom utbildning för boutredningssekreterarna m.m.

Kommunstyrelsen beslutar för egen del följande

1. Riktlinjer för handläggning av dödsboärenden fastställs enligt socialtjänstnämndens förslag, *bilaga*.
2. Riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd för begravningskostnader ändras enligt socialtjänstnämndens förslag, *bilaga*.

3. De nya riktlinjerna gäller från och med den 1 juli 2006.
4. Tidigare anvisningar och riktlinjer gäller till och med den 30 juni 2006.

Stockholm den 14 juni 2006

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNIKA BILLSTRÖM

Margareta Olofsson

Anette Otteborn

ÄRENDET

När en person avlider ansvarar socialnämnden i vissa fall för att göra dödsboanmälan, förvalta dödsbon och ordna begravning. Nuvarande anvisningar från 1995 ger inte tillräckligt stöd för handläggningen. Socialtjänstförvaltningen har därför i samråd med stadsledningskontoret tagit fram förslag till nya riktlinjer för handläggning av dödsboärenden samt en kompletterande bilagedel.

De nya riktlinjerna syftar till att stärka likställigheten och ge formell vägledning och administrativt stöd i handläggningen. Ärendet innehåller även att timtaxan för kommunens ersättning för nedlagt arbete ska fastställas till 0,685 % av gällande prisbasbelopp + moms (25 %) i enlighet med självkostnadsprincipen. Därutöver innehåller ärendet förslag till ändringar av begravningskostnader i riktlinjerna för handläggning av ekonomiskt bistånd.

Socialtjänstnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 januari 2006 följande.

1. Socialtjänstnämnden godkänner förslaget till riktlinjer för handläggning av dödsboärenden för egen del och överlämnar ärendet till kommunstyrelsen.
2. Socialtjänstnämnden hemställer om att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att fastställa timtaxan för kommunens ersättning för nedlagt arbete till 0,685 % av gällande prisbasbelopp + moms (25%) i enlighet med självkostnadsprincipen.
3. Socialtjänstnämnden godkänner förslaget till ändringar gällande begravningskostnader i riktlinjerna för handläggning av ekonomiskt bistånd för egen del och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Socialtjänstförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 28 december 2005 har i huvudsak följande lydelse.

Revisionskontoret påtalade i sin årsrapport 1999 över kommunstyrelsens övergripande verksamhet betydande brister i stadens boutredningsverksamhet. Sammantaget framförs en bild av en mycket sårbar funktion och betydande brister i styrning, uppföljning och intern kontroll. Handläggarna arbetar ofta ensamma utan tillfredställande stöd och tillsyn från arbetsledning. Revisionskontorets bedömning var att det var angeläget att genomföra en översyn av hela verksamheten i syfte att föreslå genomgripande åtgärder för att förbättra säkerheten i hanteringen. I delårsrapport för 2001 uppmanades stadsledningskontoret att undersöka om förvaltningar med boutredningsverksamhet bör ha ett separat postgirokonto för denna verksamhet eftersom förvaltrade medel inte får blandas samman med stadens medel. I delårsrapport 2002 kunde revisionskontoret

konstatera att ingen övergripande översyn av verksamheten genomförts och att betydande brister kvarstod.

Boutredningsverksamheten är en egenartad funktion inom socialtjänsten och utförs av handläggare med speciell kompetens inom området. I majoriteten av förvaltningarna finns endast en anställning vilket innebär att handläggarna ofta tvingas arbeta alltför självständigt. Det har från förvaltningarnas sida framförts att det finns behov av övergripande riktlinjer för handläggningen samt någon form av gemensamt forum för samordning och för metod- och kompetensutveckling. Handläggningen är förknippad med en del oklarheter eftersom lagstiftningen på området är otydlig och handläggarna har de senaste åren bland annat stött på praktiska problem i kontakter med banker och myndigheter som inte självklart accepterar socialtjänstens rättskapacitet.

De anvisningar som finns för handläggning av boutredningsärenden och dödsboförvaltning är från socialtjänstens förvaltningshandbok 95-08-22 och ger inte det stöd för handläggningen som förvaltningarna uttryckt behov av. Eftersom handläggningen av dödsboärenden sker inom socialtjänstens verksamhetsområde har Socialtjänstförvaltningens stab fått uppdraget att i samarbete med Juridiska avdelningen inom Stadsledningskontoret arbeta fram riktlinjer för verksamheten.

Förvaltningens synpunkter

Ur ett stadsövergripande perspektiv anser förvaltningen att det är viktigt att få till stånd en mer enhetlig och säker hantering av dödsboärenden oavsett i vilken stadsdel den avlidne var bosatt. De föreslagna riktlinjerna syftar till att stärka likställigheten i staden samt att tillhandahålla formell vägledning och administrativt stöd i handlägningsförfarandet.

Verksamheten förutsätter dock även civilrättslig- och speciell fackkunskap och är många gånger förknippad med känsliga möten med människor i sorg. Samtidigt pågår därför, som ett komplement till riktlinjerna, en utbildningssatsning riktad till dödsbohandläggarna inom ramen för Kompetensfonden för att också tillgodose handläggarnas behov av metod- och kompetensutveckling.

Riktlinjerna utgår från gällande lagstiftning men under arbetets gång har arbetsgruppen kunnat konstatera att rättsläget i vissa fall är oklart. Det gäller bland annat socialtjänstens lagliga grund för att avveckla smärre dödsbon där lagstiftningen är otydlig och rättspraxis saknas. Vidare har det inte stått helt klart hur en del moment i handläggningen ska hanteras formellt riktigt. Arbetsgruppen har utifrån detta inventerat problemområden och hinder i det praktiska arbetet samt lämnat förslag på hur frågorna kan hanteras. Nedan redogörs översiktligt för innehållet i riktlinjerna med fördjupning kring de avsnitt som behandlar frågor som kräver ett ställningstagande.

Förslaget till riktlinjer

Materialet består dels av själva riktlinjerna vars syfte är att styra och stödja verksamheten och dels av en kompletterande bilagedel som innehåller bakgrundsinformation samt förslag på rutiner och blanketter som handläggarna kan använda sig av i det praktiska arbetet.

Inledning

Riktlinjerna inleds med en förteckning av lagar och andra styrdokument som påverkar handläggningen.

Allmänt

I det första avsnittet definieras och avgränsas socialtjänstens ansvar. En viktig utgångspunkt är att den avlidnes anhöriga alltid i första hand ska ta hand om och avveckla dödsboet samt ombesörja begravningsarrangemanget. Endast i undantagsfall, när särskilda skäl bedöms föreligga, ska socialtjänsten ta över dessa uppgifter när dödsbodelägare finns.

Därefter följer ett avsnitt om de formella kraven på handläggningen. Det är främst i detta sammanhang som Revisionskontoret har påtalat brister i verksamheten, varför arbetsgruppen föreslår genomgripande förändringar. Förändringarna innebär att hanteringen av dödsboanmälan och dödsboförvaltning ska betraktas som ärendehandläggning inom socialtjänsten.

Hittills har dödsboanmälan och dödsboförvaltning inte betraktats som ärendehandläggning och inte heller handlagts i paraplysystemet. Efter att ha analyserat innehållet i de olika uppgifterna gör arbetsgruppen dock bedömningen att handläggning av en dödsboanmälan enligt 20 kap 8 a § ärvdabalken ska betraktas som ärendehandläggning och beslutfattande och utgör myndighetsutövning. Även själva dödsboförvaltningen enligt 18 kap 2 § ärvdabalken ska betraktas som ärendehandläggning och beslutsfattande.

Eftersom det enligt ärvdabalkens ovan nämnda bestämmelser är ”socialnämnden” som åläggs dessa uppgifter utgör handläggning av dödsboanmälan och dödsboförvaltning följaktligen socialtjänst, varför socialtjänstlagens handlägningsregler blir tillämpliga. Eftersom socialtjänstlagen hänvisar till flera bestämmelser i förvaltningslagen ska även vissa regler i denna lag samt 7 kap 4 § sekretesslagen tillämpas. Som en följd av detta ställningstagande ska dokumentationen av utredning och beslut göras i paraplysystemet och nämnderna kan även behöva se över sin delegationsordning.

Förändringarna bedöms både öka rättssäkerheten för den enskilda och underlätta intern kontroll och uppföljning. Paraplysystemet är sedan tidigare förberett för dokumentation av dödsboärenden, varför en övergång inte bör innebära någon omfattande förändring av systemet.

Att dödsbohandläggningen definieras som socialtjänst medför att de gällande gallringsbeslut som Stadsarkivet har fattat, SSA 1998:4 respektive SSA 2002:1, måste ses över då nu gällande gallringsfrist är tio år.

Slutligen innehåller den allmänna delen av riktlinjerna ett förtydligande av ärendansvaret mellan kommuner, inom staden och för hemlösa. Utgångspunkten för arbetsgruppens förslag gällande ärendansvaret inom staden är gällande riktlinjer om ärendansvar inom socialtjänstens olika verksamhetsområden.

Dödsboanmälan och dödsboförvaltning

I denna del beskrivs förutsättningar och krav för utredning och beslut om dödsboanmälan och regler kring dödsboförvaltning och avveckling.

När det saknas arvingar blir Allmänna arvsfonden dödsbodelägare. Allmänna arvsfonden saknar dock intresse och möjlighet att befatta sig med dödsbon som saknar tillgångar och det är i dessa fall socialtjänstens uppgift att förvalta och avveckla boet. Det är främst i samband med förvaltning och avveckling av dödsbon som saknar tillgångar, och där Allmänna arvsfonden är enda delägare, som problem uppstår i handläggningen i relation till banker och andra myndigheter. Även i de fall då delägare är bortovarande uppstår problem för socialtjänsten när det gäller att företräda dödsboet. För att komma tillrätta med detta problem har diskussioner förts både med Allmänna arvsfonden och Överförmyndarnämnden, som har ett utse god man för bortovarande. Resultatet är att en överenskommelse har träffats om att Allmänna arvsfonden, alternativt god man för bortovarande, efter anmälan från socialtjänsten ska ställa ut fullmakt att företräda dödsboet till socialtjänsten.

Revisionskontoret har påtalat brister i den ekonomiska hanteringen, och i avsnittet om dödsboförvaltning redogörs för hur den ekonomiska hanteringen ska gå till. Bland annat måste förvaltningarna ha ett särskilt postgirokonto för privata medel, vilket ska vara skilt från stadens medel.

Vidare är det nödvändigt att fastställa ny avgift för socialtjänstens arbete med dödsboförvaltning och anordnande av begravingar. Socialtjänsten har rätt till ersättning av boet för sina kostnader och för nedlagd tid. Enligt beslut av socialnämnden den 19 september 1991 rekommenderas de sociala distriktsnämnderna att ta ut en timersättning motsvarande rättshjälptaxan. Detta beslut har aldrig ändrats utan tillämpas av nämnderna och får anses vara alljämt gällande.

När kommunen tar ut avgifter måste man dock ta hänsyn till kommunens självkostnad, den så kallade självkostnadsprincipen. Kommunen får inte bedriva affärsverksamhet och inte gå med vinst. Rättshjälptaxan är en statligt bestämd taxa som främst är avsedd för advokater som uppträder i domstol. Idag är den 1 250 kr per timme vilket överstiger kommunens beräknade självkostnad.

Stadsledningskontoret har utrett självkostnaden per timme för utförande av dödsboförvaltning och anordnande av begraving och kommit fram till att denna skäligen bör fastställas till 270 kr + moms (25%). För att slippa besluta om ny taxa årligen bör beloppet anges i procent av gällande prisbasbelopp, vilket innebär att timtaxan sätts till 0,685 % av gällande prisbasbelopp + moms (25%). Den förändrade timtaxan bedöms minska nämndernas intäkter för dödsboverksamhet.

Begravning

Om den avlidne saknar anhöriga som ordnar med begravingen har socialtjänsten inom ramen för den provisoriska dödsboförvaltningen enligt 18 kap 2 § ÄB skyldighet att ordna att en begraving kommer till stånd. Socialtjänstens uppgift är att beställa begravingen hos en begravningsbyrå. Vid beställningen ska hänsyn tas till den avlidnes trosuppfattning och begravningskick och enligt begravningslagen bör den som

beställer begravningen om det är möjligt ta hänsyn till den avlidnes egna önskemål om kremering och om gravsättning.

I de fall handläggaren själv måste ta ställning till jordbegravning eller kremering saknas det i dag vägledning, och det är i princip upp till den enskilda handläggaren att bestämma. Detta kan både upplevas som känsligt och svårt och styras av egna värderingar, vilket medför att olikheter kan förekomma inom staden. Riktlinjerna innehåller därför anvisningar för beställning av begravning. I anvisningarna anges att i de fall den avlidnes sista vilja om jordbegravning eller kremation förblir okänd, beställs för den som tillhör Svenska kyrkan kremering och spridning av askan i minneslund. Det samma gäller vid borgerlig begravning för avliden som lämnat svenska kyrkan. För oidentifierad avliden beställs jordbegravning.

Anvisningarna grundar sig på kontakt med Svenska kyrkan, Stockholms stift. Enligt biskop Caroline Krook vill Svenska kyrkan begrava sina medlemmar enligt följande: Tillhör man svenska kyrkan ska man ha rätt till en begravningsgudstjänst. Ur religiös synpunkt spelar det ingen roll om man jordbegravs, kremeras, eller vilar på havets botten. Seden att kremera har slagit igenom i storstäderna och huvudlinjen i Stockholm är kremering och bör följas om inget annat är känt.

Om dödsboet saknar medel som täcker begravningskostnaden har denna av tradition alltid bekostats av socialtjänsten i form av ekonomiskt bistånd. Ekonomiskt bistånd kan dock ej beviljas till begravningskostnaden när handläggningen baseras på 18 kap 2 § ärvdabalken eller enligt 5 kap 2 § begravningslagen. Om det finns tillgångar kan kostnaderna utkrävas av dödsboet. Om det inte finns några tillgångar och det inte finns någon som företräder dödsboet som ansöker om ekonomiskt bistånd ska begravningen betalas med stöd av de ovan angivna paragraferna. Något ekonomiskt bistånd ska således inte utgå till ett icke sökande dödsbo. En myndighet kan inte söka bistånd varken av en annan myndighet eller av sig själv. Detta ställningstagande medför att begravningskostnaderna i dessa fall ska belasta en ny verksamhetskod som bör inrättas för nämndens skyldigheter enligt ärvdabalken och begravningslagen.

Ekonomiskt bistånd till begravningskostnad

Handläggningen av eventuellt ekonomiskt bistånd till begravningskostnaderna regleras i riktlinjerna för handläggning av ekonomiskt bistånd.

Det föreligger även ett behov av att revidera dessa riktlinjer i detta avsnitt för att anpassa dem till rättsläget och Socialstyrelsens allmänna råd. I gällande anvisningar skiljer sig tillämpningen när det gäller traditionella begravningar och andra begravningsskick.

I revideringen föreslås att ett och samma belopp knutet till gällande prisbasbelopp ska gälla oavsett begravningsskick. Beloppet är i enlighet med Socialstyrelsens allmänna råd. Kostnadsmässigt innebär ändringen dock ingen egentlig skillnad jämfört med tidigare.

I nuvarande riktlinjer anges att föräldrar med hänvisning till sin försörjningsskyldighet har skyldighet att efter förmåga stå för kostnaderna för ett minderårigt barns begravning. I domstolsprövning har det nu även slagits fast att makars försörjnings-

plikt går före bistånd till begravningskostnad varför även detta ska tas med vid bedömningen av rätten till bistånd.

Dessutom förtydligas statens ansvar för kostnader som avser avlidna personer som omfattas av lagen om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA).

Riktlinjerna för ekonomiskt bistånd till begravningskostnad framgår av *bilaga 1*.

REMISSER

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och till stadsdelsnämnderna Bromma, Enskede-Årsta och Vantör.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande av den maj 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret delar socialtjänstnämndens uppfattning att nya riktlinjer för handläggning av dödsboärenden behövs. Motsvarande åsikt har även framförts av stadens revisorer.

Med riktlinjer förstås enligt kommunfullmäktiges beslut 2005 en anvisning om hur en viss verksamhet ska utföras. Socialtjänstnämndens förslag motsvarar dessa krav. Uppföljningen bör enligt samma beslut följas upp i enlighet med ILS. I detta fall kan det ske genom att stadsdelsnämnderna resp. socialtjänstnämnden i verksamhetsberättelsen redovisar ärendestatistik.

Stadsledningskontoret tillstyrker socialtjänstnämndens förslag till nya riktlinjer. Liksom Enskede-Årstas stadsdelsnämnd anser stadsledningskontoret att bilagedelen inte bör ingå i de riktlinjer som läggs fast av kommunstyrelsen. Den bör i huvudsak användas i samband med den utbildning som bör anordnas för dem som ska tillämpa riktlinjerna. De blanketter som ingår i bilagedelen har närmast karaktär av mallar eller handbok. Stadsledningskontoret delar Enskede-Årstas stadsdelsnämnds uppfattning att de bör vara tillgängliga i stadens administrativa nät. Socialtjänstnämnden bör ansvara för att så sker. Socialtjänstnämnden bör också få i uppdrag att kommunicera riktlinjerna, främst genom utbildning för boutredningssekreterarna, och för att de vid behov revideras.

Stadsledningskontoret förutsätter vidare att socialtjänstnämnden följer upp de överenskommelser med Allmänna arvsfonden och överförmyndarnämnden som riktlinjerna delvis bygger på.

Paraplysystemet är redan förberett för att användas för dödsboärenden.

Som Vantörs stadsdelsnämnd påpekat medför riktlinjerna likväl ett visst merarbete i ärendena. Merarbetet består främst i ökad kommunikation med anhöriga enligt förvaltningslagen. Trots detta kommer de flesta stadsdelsnämnder alltjämt att knappt ha underlag för en heltidsanställning som boutredningssekreterare. Eftersom handläggningen av dödsbon å ena sidan och handläggningen av ev. ekonomiskt bistånd till begravningen skiljs åt bör enligt stadsledningskontorets uppfattning personalkostna-

derna för boutredningssekreteraren redovisas under anslag 1. Dit hör också de begravningskostnader som staden betalar med stöd av ärvdabalken och begravningslagen. Ekonomiskt bistånd till begravningskostnader medges f.n. med ca 5 mnkr i hela staden. En bedömning är att endast en mindre del av dessa kostnader kommer att betalas direkt av staden.

I den utsträckning ekonomiskt bistånd alltså beviljas till begravningskostnader belastar dessa kostnader alltså anslag 2, ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsåtgärder. Även handläggningen av ansökningar om ekonomiskt bistånd till begravningskostnader hör till anslag 2.

Beträffande gallringsbestämmelserna vill stadsledningskontoret erinra om att kommunstyrelsen tidigare i år har yttrat sig över ett förslag från Riksarkivet om nya råd för bevarande och gallring av socialtjänstens handlingar. Där rekommenderades att alla handlingar rörande dödsboanmälningar och boutredningar utom statistik skulle gallras efter fem år. Kommunstyrelsen stödde det förslaget. Dessa gallringsbestämmelser kan dock inte avse sådana handlingar som verifierar kommunens intäkter och kostnader. Sådana handlingar ska bevaras i tio år.

Stadsledningskontoret tillstyrker även socialtjänstnämndens förslag till ändring i riktlinjerna för handläggning av ekonomiskt bistånd när det gäller begravningskostnader.

Bromma stadsdelsnämnd beslutade den 27 april 2006 att ställa sig bakom förvaltningens synpunkter som svar på remissen.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 6 april 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Vi tycker att de föreslagna riktlinjerna för handläggning av dödsbon är bra. Dessa riktlinjer ger en tydlighet och enhetlighet i handläggningen inom hela staden. I de föreslagna exemplen som ligger som en bilaga anser vi dock att man bör hålla sig till samma fiktiva bouppteckningskostnad samt att socialtjänstens arvode, när sådant tas ut, rimligen måste räknas av den fiktiva bouppteckningskostnaden.

Enskede-Årsta stadsdelsnämnd beslutade den 20 april 2006 att åberopa stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar till kommunstyrelsen.

Enskede-Årstas stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 31 mars 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Remissförslaget med riktlinjer för handläggning av dödsbon

Utgångspunkten vid handläggningen är att den avlidnes anhöriga alltid i första hand ska förvalta och avveckla dödsboet och ta hand om begravningsarrangemanget. Vid

alla dödsfall ska en bouppteckning ske i syfte att avveckla den avlidnes hem och egendom genom att betala skulder och fördela överskottet mellan dödsbodelägarna. En bouppteckning är en sammanställning över den avlidnes tillgångar och skulder. Om tillgångarna endast täcker begravningskostnaderna och andra utgifter med anledning av dödsfallet, kan istället en dödsboanmälan göras. En dödsboanmälan upprättas av socialtjänsten och bör göras inom två månader efter dödsfallet till skatteverket.

Nuvarande riktlinjer, som är från 1995, bedöms inte längre ge det stöd i handläggningen som förvaltningarna anser att det finns behov av.

Mot bakgrund av revisionskontorets påtalade brister i verksamheten, föreslås genomgripande förändringar i den formella hanteringen. Förändringen innebär att hantering av dödsboanmälan och dödsboförvaltning ska betraktas som ärendehandläggning inom socialtjänsten.

Som en följd av detta ställningstagande ska dokumentation av utredning och beslut göras i paraplysystemet. Förändringen bedöms öka rättssäkerheten för den enskilda och underlätta intern kontroll och uppföljning.

Att dödsbohandläggningen definieras som socialtjänst medför att stadsarkivets gallringsbeslut måste ses över då nuvarande gallringsfrist är 10 år.

Ekonomiskt bistånd till begravningskostnad

I de föreslagna riktlinjerna klargörs att ekonomiskt bistånd till begravningskostnader ska beviljas endast om det finns en ansökan. Makars försörjningsplikt ska tas med vid bedömningen av rätt till bistånd.

I de fall där medel saknas till begravningskostnaderna och ingen finns som kan ansöka om ekonomiskt bistånd ska i stället begravningskostnaderna belasta nämndens verksamhetskonto för skyldigheter enligt ärvdabalken och begravningslagen.

Begravningskostnad

När tillgångar saknas och begravningskostnaderna betalas av socialtjänsten föreslås i de nya riktlinjerna att oavsett begravningskostnader bistånd till faktiska kostnader, inklusive exempelvis gravsten och dödsannons beviljas upp till 50 procent av gällande prisbasbelopp. Det motsvarar en ungefärlig genomsnittskostnad för begravning i Stockholm.

Avgift för socialtjänstens arbete

Enligt beslut i socialnämnden 19 september 1991 rekommenderades sociala distriktsnämnderna ta ut ersättning motsvarande rättshjälpstaxan för arbetet med dödsboförvaltning och anordnande av begravningar. Vid en beräkning av kostnaderna har ersättningen enligt rättshjälpstaxan befunnits överstiga kommunens beräknade självkostnad. Självkostnaden har beräknats uppgå till 270 kr per timme exklusive moms, vilket föreslås vara den nya avgiften.

Förvaltningens synpunkter/förslag

Förvaltningen är positiv till att nya riktlinjer för handläggning av dödsbon utarbetas.

De anvisningar som nu finns för handläggning av boutredningsärenden och dödsboförvaltningen är från socialtjänstens förvaltningshandbok 1995 08 22. Prejudicerande domar i mål inom verksamheten har medfört att delar i riktlinjerna inte kunnat tillämpas, och andra ställningstaganden fått tas. Det gäller till exempel att makars försörjningsplikt ska vägas in även vid bedömning av rätt till bistånd.

Handläggning av dödsbon är en sårbar verksamhet som oftast bara har en medarbetare i stadsdelsförvaltningen. I Enskede- Årsta arbetar en tjänsteman med dödsbon. Vid hembesök får någon av enhetens handläggare följa med då närstående saknas. För att hantera ensamsituationen har handläggarna ett stadsövergripande nätverk och även mindre lokala nätverk för att kunna göra avstämningar och ge ömsesidiga råd. Handläggarna har också fått möjlighet att öka sin kompetens genom den utbildning, som nu pågår i kompetensfondens regi. Det som ytterligare skulle förbättra verksamheten är att få tillgång till juridisk konsultation av en specialiserad jurist.

Förvaltningen stödjer förslaget att hantering av dödsboanmälan och dödsboförvaltning ska betraktas som ärendehandläggning inom socialtjänsten med dokumentation av utredningar och beslut i paraplysystemet. För att paraplysystemet ska vara ett handläggarstöd i arbetet behöver det anpassas till den specifika verksamheten. Om en ansökan om bistånd till begravningskostnader ska behandlas, är det inte relevant att göra normräkning med hyra och uppehälle.

I remissunderlaget finns en rad blanketter bilagda, som även de borde ingå som stadsövergripande mallar för att stärka likställigheten över staden. I dag förekommer lokala blanketter som handläggarna arbetat fram för att underlätta sitt arbete.

När det gäller formaliseringen av handläggningen finns i förslaget en schematisk översikt av dödsboanmälan och dödsboförvaltning med olika ingångslägen/förutsättningar. Där framgår att handläggarna ska begära fullmakt av Allmänna arvsfonden för att förvalta och avveckla ett dödsbo där dödsbodelägare saknas och inga tillgångar finns i boet. Förvaltningens erfarenhet är att Allmänna arvsfonden inte gått med på att utfärda någon fullmakt i dessa ärenden utan hänvisat till att kommunens skyldigheter enligt ärvdabalken och begravningslagen måste gälla som generell fullmakt. När det däremot gällt dödsbon med tillgångar har fullmakt utfärdats. För att handläggningen ska kunna fungera enligt de föreslagna riktlinjerna är det viktigt att förankring av arbetsordningen sker hos andra myndigheter som är inblandade i arbetsprocessen.

Vidare ingår i handläggningen, när inga dödsbodelägare har påträffats men kan finnas, att göra anmälan om god man hos överförmyndarnämnden för bortovarende samt att begära fullmakt från god man för förvaltning och avveckling av dödsbo. Förvaltningen anser att det finns ett klart värde i att dessa åtgärder ingår. För att handläggningen inte ska avstanna i dessa ärenden, måste beslut om god man fattas inom kort tidsrymd och det måste finnas gode män att tillgå. Detta är inte något som stadsdelsförvaltningarna kan påverka, samtidigt som dödsbon ska avvecklas utan dröjsmål och kostnaderna för en månads hyra är det som normalt räknas in i godkända utgifter.

Faktiska kostnader oavsett begravningskick föreslås beviljas vid behov upp till 50 procent av gällande prisbasbelopp. Förvaltningen uppfattar att i detta förslag ligger att

det är totalsumman, som är viktig vid jämförelse av kostnaderna. Förvaltningen stödjer förslaget då det är till fördel att varje delkostnad i begravningsarrangemangen inte behöver granskas.

I riktlinjerna framgår att Migrationsverket är den myndighet som ansvarar för att betala begravningskostnader för en avliden som omfattas av lag om mottagande av asylsökande m.fl. Förvaltningen har erfarenhet av ett sådant dödsbo, där Migrationsverket avvisade kravet att betala.

Gallringsfristerna inom socialtjänsten är 5 år. I remissen tas upp att nuvarande gallringsfrist gällande dödsbon 10 år måste ses över i och med att den ska betraktas som ärendehandläggning inom socialtjänsten. Det är viktigt att denna fråga prövas noggrant. Bouppteckningar sparas för alltid. Det har förekommit att förvaltningen fått påringningar i avslutade ärenden efter 5 år gällande oskiftade dödsbon och försäkringar som fallit ut.

I bilagedelen finns exempel och ekonomiska beräkningar i olika bodelningssituationer. Förvaltningen ställer sig tveksam till att dessa behöver ingå i riktlinjerna.

I bilagan finns också ett exempel på hur skulder ska betalas- ackordsfördelning. Förvaltningen anser inte att ackordsfördelning är något som normalt ska ingå i arbetet med dödsbohandläggning. Eftersom förvaltningen debiterar kostnader för sitt arbete, är det inte försvarbart att lägga arbetstid på fördelning av medel till flera fordringsägare allra helst när det handlar om små summor. Uppstår en situation som i exemplet att det finns 1000 kr kvar, är det hyran som förvaltningen har gjort en delbetalning på. Hyra för en månad efter dödsfallet ingår också i de kostnader som beaktas när ställning tas till om dödsboanmälan kan göras.

Förslaget till ändrad timtaxa för handläggningskostnaden kommer som det sägs i förslaget att minska intäkterna i verksamheten från idag 1250 kr per timme till 270 kr plus moms. I Enskede-Årsta stadsdelsförvaltning var intäkterna 70.000 kr år 2005.

Vantörs stadsdelsnämnd beslutade den 20 april 2006 att åberopa stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 20 april 2006 har i huvudsak följande lydelse.

Övergripande

Hantering av dödsboanmälan och dödsboförvaltning ska enligt riktlinjerna betraktas som ärendehandläggning och beslutsfattande inom socialtjänsten; socialtjänstlagens handläggningsregler blir därmed tillämpliga. Förslaget medför att dödsboanmälan och dödsboförvaltning ska dokumenteras i paraplysystemet. Förslaget bedöms medföra att rättsäkerheten ökar för den enskilda och att den interna kontrollen och uppföljningen underlättas.

Dödsboanmälan och dödsboförvaltning

Riktlinjerna behandlar rätten att företräda dödsbo i de fall där dödsboet saknar tillgångar och där det saknas arvingar eller där dödsbodelägare är bortavarande. Om det saknas dödsbodelägare blir Allmänna Arvsfonden dödsbodelägare. Om inga dödsbodelägare har påträffats men kan finnas ska Överförmyndarnämnden ta ställning till god man för bortavarande. För dessa båda fall har en överenskommelse träffats om att Allmänna Arvsfonden, alternativt god man för bortavarande utsedd av Överförmyndarmyndigheten, efter anmälan från socialtjänsten ska ställa ut en fullmakt till socialtjänsten att företräda dödsboet.

Riktlinjerna omfattar också ett förslag på nivån för avgiften för socialtjänstens arbete med dödsboförvaltning och anordnade av begravning. Denna sätts till 0,685 procent av gällande prisbasbelopp plus moms.

Begravning

Om den avlidnes sista vilja om jordbegravning eller kremation förbli okänd beställs, enligt riktlinjerna, kremation och spridning av askan i minneslund för den som tillhör Svenska kyrkan. För avliden som har lämnat Svenska kyrkan gäller motsvarande vid borgerlig begravning. För oidentifierad avliden beställs jordbegravning.

Begravningskostnader

Begravningskostnaderna ska i första hand täckas av tillgångarna i dödsboet. Föräldrar och makar har även skyldighet att efter förmåga stå för kostnader för begravning för minderårigt barn respektive för maka/e.

Om dödsboets tillgångar, eller om försörjningsskyldigas ekonomiska förmåga inte är tillräckliga för att täcka begravningskostnaden, kan dödsboet eller den försörjningsskyldige ansöka om ekonomiskt bistånd till begravningskostnaden.

En myndighet kan däremot inte söka om ekonomiskt bistånd varken av annan myndighet eller av sig själv. I dessa fall ska begravningskostnaderna istället belasta en ny verksamhetskod som bör inrättas för nämndernas skyldigheter enligt ärvdabalken och begravningslagen.

Staten har ansvar för kostnader som avser avlidna personer som omfattas av lagen om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA).

Stadsdelsförvaltningens synpunkter

Vantörs stadsdelsförvaltning övergripande intryck av riktlinjerna är att de är förhållandevis tydliga och därmed lätta att följa. Förvaltningen har dock nedanstående synpunkter som gäller just tydligheten, främst i fråga om socialtjänstens ansvar för att hantera dödsbo med tillgångar.

Förvaltningen hanterar årligen cirka 100 dödsbon. Riktlinjerna innebär ett visst merarbete jämfört med förvaltningens nuvarande hantering av dödsbo, till exempel när det gäller att ansöka om fullmakt och att ställa ut en faktura oavsett om den ska debiteras internt eller externt. Men förvaltningen bedömer att den mertid som riktlinjerna innebär inte medför en avsevärd utökning av arbetsinsatsen kring varje dödsbo. Rikt-

linjerna kan samtidigt innebära vissa kostnadsomfördelningar. Kostnaderna samlas inom anslag 1 när socialtjänsten inte får söka ekonomiskt bistånd (som tillhör anslag 2) av sig själv utan ska föra dessa kostnader på en ny verksamhetskod.

Om det saknas tillgångar i dödsboet ska socialtjänsten, enligt de föreslagna riktlinjerna, förvalta och avveckla dödsboet med fullmakt från Allmänna arvsfonden eller god man. Förvaltningen invänder inte emot ett fullmaktsförfarande, som tydliggör de egentliga ansvarsförhållanden, men vill påminna om att detta förutsätter korta handläggningstider av beslutet om fullmakt.

Riktlinjerna omfattar även de fall där dödsbodelägarerna finns men inte agerar. Förvaltningen anser dock att socialtjänstens eventuella ansvar för att se till att den avlidne begravs, även om dödsbodelägarerna inte agerar, bör förtydligas i riktlinjerna.

När det gäller socialtjänsten skyldig att *föranstalta om bouppteckning* anser förvaltningen att innebörden i begreppet "föranstalta" är oklar och att det kan framgå tydligare att socialtjänstens roll är begränsad i de fall där dödsboet har tillgångar. Det bör endast vara om dödsbodelägarerna finns, men inte agerar, som föranstaltning om bouppteckning blir aktuell. För att hanteringen ska bli så smidig som möjligt anser förvaltningen att det bör räcka att socialtjänsten utser två förrättningsmän som i sin tur har i uppdrag att bestämma tid och ort för bouppteckningen och att genomföra den. Förvaltningen utgår från att begreppet "föranstalta" inte omfattar ett ansvar utöver detta.

Förvaltningen föreslår att nämnden återoppar detta tjänsteutlåtande som sitt svar på remissen.

RIKTLINJER FÖR HANDLÄGGNING AV DÖDSBOÄRENDEN

INLEDNING.....

ALLMÄNT

Socialtjänstens ansvar.....	
Dödsboanmälan.....	
Dödsboförvaltning.....	
Begravning.....	
Ekonomiskt bistånd till begravningskostnad.....	
Internationella dödsbon.....	
Formella krav på handläggningen.....	
Dödsboanmälan och dödsboförvaltning.....	
Dokumentation	
Sekretess.....	
Ekonomiskt bistånd till begravningskostnader.....	
Dödsbohandläggning av privata utförare	
Ärendeansvar	
Mellan kommuner	
Inom staden	
Hemlösa	

DÖDSBOANMÄLAN OCH DÖDSBOFÖRVALTNING.....

Schematisk översikt.....	
Dödsboanmälan	
Utredning inleds	
Förutsättningar	
Boutredning.....	
Tillgångarnas värde	
Kostnader/skulder som får beaktas vid dödsboanmälan.....	
Beslut.....	
Innehållet i dödsboanmälan.....	
Dödsboförvaltning.....	
Provisorisk förvaltning.....	
Utredning.....	
Ordna med begravning	
Bouppteckning och dödsboanmälan.....	
Ekonomisk hantering.....	

Timtaxa.....	
Den provisoriska förvaltningens avslutning.....	
Dödsbodelägare anträffas - Överlämnande till dödsbodelägare	
Dödsbodelägare saknas - Anmälan om god man för Allmänna Arvsfonden.....	
Ingen dödsbodelägare anträffas, men kan finnas - Anmälan om god man	
Dödsbodelägare agerar inte	
Socialtjänsten förvaltar och avvecklar.....	
Beslut.....	

BEGRAVNING.....	35
Allmänt om begravning	35
Begravningsavgift	35
Lokal och officiant	35
Grav på annan ort.....	36
Ordandet med begravningen	36
Anvisningar för beställning av begravning.....	36

EKONOMISKT BISTÅND TILL BEGRAVNINGSKOSTNADER ...	37
Avliden som omfattas av lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA)	22

BILAGEDEL

I. Handläggningsmetoder	
Bakgrundsinformation	
Exempel	
II. Lagtexter	
Rättsfall	
Litteratur	
III. Blanketter	

INLEDNING

Kommunstyrelsen i Stockholms stad har befogenhet att utfärda riktlinjer för nämndernas verksamhet. Detta dokument innehåller anvisningar för handläggning av dödsbon. Det är kommunernas socialnämnder (socialtjänsten) som har ansvar för handläggning av dödsboärenden och i Stockholms stad utförs uppgifter inom socialtjänsten av stadsdelsnämnderna och socialtjänstnämnden. I dokumentet används begreppet socialtjänsten som sammanfattning för dessa nämnder.

De lagar som främst reglerar verksamheten är ärvdabalken (ÄB), socialtjänstlagen (SoL), begravningslagen (BegrL), förvaltningslagen (FL) och sekretesslagen (SkrL).

Dessutom omfattas regler i äktenskapsbalken (ÄktB), sambolagen, lag om registrerat partnerskap, förmånsrättslagen, föräldrabalken (FB), jordabalken (JB), kommunallagen (KL), lag om offentlig upphandling (LOU) och lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA) m.fl.

Förutom vad som anges i dessa riktlinjer gäller även vad som sägs i stadens riktlinjer för

- Handläggning av ekonomiskt bistånd
- Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten
- Ärendeansvar mellan stadsdelsnämnderna för individ- och familjeomsorg
- Riktlinjer om stadsdelsnämndernas ärendeansvar för äldreomsorg
- Riktlinjer om stadsdelsnämndernas ärendeansvar för funktionshindrade
- Stadens regler för ekonomisk förvaltning
- Anvisningar för upphandling av utredare inom socialtjänsten

Handläggning och beslut ska präglas av respekt, rättssäkerhet och tillgänglighet.

Riktlinjedokumentet kompletteras med en bilagedel som innehåller mer utförliga redogörelser inom vissa områden, handlägningsrutiner och beräkningsexempel. Bilagedelen innehåller även utdrag ur centrala lagtexter samt litteraturhänvisningar och blanketter.

ALLMÄNT

Utgångspunkten vid handläggningen är att den avlidnes anhöriga alltid i första hand ska förvalta och avveckla dödsboet och ta hand om begravningsarrangemanget.

Vid alla dödsfall ska en boutredning ske. Boutredningen syftar till att avveckla den avlidnes hem och egendom genom att betala skulder och fördela överskottet mellan dödsbodelägarna. Om särskilda förutsättningar föreligger åligger det socialtjänsten att göra en dödsboanmälan och i vissa fall att förvalta och avveckla dödsbon. Ibland åligger det även socialtjänsten att ordna så att en begravning kan komma till stånd och om dödsboets tillgångar inte är tillräckliga för att täcka skäligen kostnad för begravning kan under vissa förutsättningar ekonomiskt bistånd till begravningskostnader beviljas.

Socialtjänstens ansvar

Dödsboanmälan

När någon har avlidit ska en bouppteckning göras. Bouppteckning är en sammanställning över den avlidnes tillgångar och skulder och ska göras vid en särskild förrättning inom tre månader efter dödsfallet. Bouppteckningen medför som regel en kostnad för dödsboet.

Om den dödes tillgångar endast räcker till begravningskostnader och andra utgifter med anledning av dödsfallet, och det inte finns någon fast egendom eller tomträtt i boet, kan bouppteckningen enligt 20 kap 8a § ÄB ersättas med en dödsboanmälan.

Dödsboanmälan ska upprättas av socialtjänsten och ska vara skriftlig. Dödsboanmälan bör göras inom två månader efter dödsfallet till Skatteverket där den ska förvaras.

Dödsboförvaltning

När någon har avlidit ska enligt 18 kap 1 § ÄB efterlevande make eller sambo, arvingar och universella testamentstagare (dödsbodelägarna) gemensamt förvalta den dödes egendom under boets utredning.

Om sammanlevande dödsbodelägare, efterlevande make som inte är delägare eller annan delägare som kan ta hand om boet saknas är socialtjänsten enligt 18 kap 2 § ÄB ansvarig för boets provisoriska förvaltning till dess dödsbodelägare spårats och under rättats.

Om det saknas tillgångar i boet och Allmänna arvsfonden är dödsbodelägare har socialtjänsten ansvaret att med fullmakt från dem förvalta och avveckla dödsboet.

Begravning

När en person avlider är det den avlidnes anhöriga som ska ombesörja att en begravning arrangeras.

Om den avlidne saknar anhöriga som ordnar med begravningen har socialtjänsten inom ramen för den provisoriska dödsboförvaltningen enligt 18 kap 2 § ÄB skyldighet att ordna att en begravning kommer till stånd. Socialtjänstens uppgift är att beställa begravningen hos en begravningsbyrå. För kostnaderna har socialtjänsten rätt till ersättning ur dödsboet.

Om begravning av någon orsak inte anordnas av dödsboet eller av socialtjänsten i samband med dödsboförvaltning enligt 18 kap 2 § ÄB ska begravningen enligt 5 kap 2 § BegrL ordnas av den kommun där den avlidne senast var folkbokförd eller, om den avlidne inte har varit folkbokförd i Sverige, av den kommun där dödsfallet inträffade.

Ekonomiskt bistånd till begravningskostnad

Begravningskostnader ska i första hand täckas av tillgångarna i dödsboet. I föräldrars eller makars/registrerade partners försörjningsskyldighet ligger dock även ett ansvar att efter förmåga stå för kostnaderna för ett minderårigt barns eller makes/ registrerad partners begravning. Samboende omfattas dock inte av denna skyldighet.

Om dödsboets tillgångar inte är tillräckliga för att täcka begravningskostnaden kan, efter ansökan av dödsboet, ekonomiskt bistånd enligt 4 kap 1 § SoL beviljas till skälig kostnad. När det gäller rätten till ekonomiskt bistånd går begravningskostnaderna före alla andra kostnader som kan belasta dödsboet. Ekonomiskt bistånd till begravningskostnad ska återkrävas enligt 9 kap SoL om det senare visar sig att det finns tillgångar i dödsboet.

Internationella dödsbon

Om det i Sverige finns egendom efter någon som vid sin död inte hade sin hemvist här ska anmälan ske till socialnämnden. Om det behövs ska socialnämnden ta hand om egendomen. Det åligger vidare socialnämnden att besluta vad som ska ske med denna. Detta regleras av en särskild lag (1937:81) om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo.

I Stockholms stad utförs socialnämndens uppgifter angående internationella dödsbon av kommunstyrelsen som har delegerat beslutanderätten till stadsledningskontorets juridiska avdelning.

Formella krav på handläggningen

Eftersom dödsbohandläggningen innehåller olika slag av arbetsuppgifter och beslut som styrs av olika författningar skiljer sig handläggningsreglerna för de olika åtgärderna.

Dödsboanmälan och dödsboförvaltning

Handläggning av en dödsboanmälan enligt 20 kap 8 a § ÄB ska betraktas som ärendehandläggning och beslutfattande och utgör myndighetsutövning. Även själva dödsboförvaltningen enligt 18 kap 2 § ÄB ska betraktas som ärendehandläggning och beslutfattande. Det senare av följande skäl. När en anmälan om dödsboförvaltning kommer in till socialtjänsten kan det inte med säkerhet fastställas vilka åtgärder eller beslut som kommer att fattas i samband med förvaltningen. Först efter utredning av boet kan handläggaren avgöra om exempelvis förutsättningarna för dödsboanmälan är uppfyllda. Dödsboförvaltningen och handläggningen av en dödsboanmälan kan i dessa fall betraktas som en enda process, ett ärende, som kan mynna ut i olika typer av beslut.

Enligt ärvdabalkens ovan nämnda bestämmelser är det "socialnämnden" som åläggs en rad åtgärder. Handläggning av dödsboanmälan och dödsboförvaltning utgör därmed socialtjänst, varför bl.a. socialtjänstlagens handläggningsregler blir tillämpliga. Eftersom socialtjänstlagen hänvisar till flera bestämmelser i förvaltningslagen ska även vissa regler i denna lag tillämpas.

Följande uppräknade utgör de viktigaste bestämmelserna för handläggning vid dödsboförvaltning och/eller dödsboanmälan.

- 4 – 10 §§ FL om bl.a. myndigheternas serviceskyldighet, effektivitet i handläggning samt den enskildes rätt till tolk och ombud i vissa fall.
- 13 § FL om remiss,
- 14 § FL första stycket om parts rätt att meddela sig muntligen,
- 16 § FL och 17 FL §§ om parts rätt att få del av uppgifter,
- 20 § FL om motivering av beslut,
- 21 § FL om underrättelse av beslut
- 26 § FL om rättelse av skrivfel
- 11 kap 1 § SoL om inledande av utredning
- 11 kap 5 och 6 §§ SoL om dokumentation
- 11 kap 9 § SoL om företrädare inför nämnden (tjänsteman)
- 12 kap 1 och 2 §§ SoL om gallring och bevarande

Handläggningen kan resultera i följande typer av beslut:

1. Beslut att göra dödsboanmälan
2. Beslut att inte göra dödsboanmälan
3. Beslut att överlämna förvaltning och avveckling till dödsbodelägare
4. Beslut att överlämna förvaltning och avveckling till Allmänna arvsfonden
5. Beslut att överlämna förvaltning och avveckling till god man för bortovärande
6. Beslut att föranstalta om bouppteckning enl. 20 kap 2 § 2 st ÄB
7. Beslut att förvalta och avveckla dödsboet

Dessa beslut kan enligt 6 kap 33 § kommunallagen delegeras till tjänsteman, dock inte till uppdragstagare. Besluten ska enligt 6 kap 35 § kommunallagen anmälas till nämnden. Normalt sker detta genom att besluten listförs och anmäls med en viss periodicitet till nämnden. Besluten kan överklagas genom laglighetsprövning enligt 10 kap kommunallagen.

Dokumentation

Dokumentationen av utredning och beslut görs i paraplysystemet. Personakt läggs upp på den avlidnes personnummer och utredningstypen dödsbo.

I akten förvaras bl.a. journalanteckningar, beslut, kopia på dödsboanmälan, ekonomisk redovisning, fullmakter, kopia på fakturor på begravningskostnader, kvitton på

omhändertagna/ utlämnade kontanter, värdesaker m.m. Förvaring av akten ska ske i låst plåtskåp/ kassaskåp.

Gallring sker efter fem år enligt gällande regler.

Sekretess

Kommunens uppgifter avseende dödsboanmälan och dödsboförvaltning är som redan angetts att betrakta som socialtjänst, varför 7 kap 4 § sekretesslagen ska tillämpas. Detta innebär att sekretess är huvudregel för alla uppgifter. Utlämnande av uppgifter kan i princip endast ske med stöd av lag, vid samtycke eller om det inte finns risk för att den enskilde eller honom någon närstående lider men.

Ekonomiskt bistånd till begravningskostnader

För handläggning av ärenden om ekonomiskt bistånd till begravningskostnader gäller samma regler som för alla andra biståndsärenden. Det rör sig om ärendehandläggning och myndighetsutövning i förvaltningslagens mening. Socialtjänstlagen, sekretesslagen och förvaltningslagens regler blir då tillämpliga fullt ut och beslutet kan överklagas genom förvaltningsbesvär.

Dokumentationen av utredning och beslut samt utbetalning av ekonomiskt bistånd till begravningskostnader görs i paraplysystemet, utredningstyp dödsbo. Personakt läggs upp på den avlidnes personnummer och familjetypen dödsbo. Undantag: Om det är ett minderårigt barn som avlidit läggs akten upp på föräldrarna och om den avlidne var gift eller registrerad partner läggs akten upp på den efterlevande.

Dödsbohandläggning av privata utförare

Med utgångspunkt från att ett beslut att göra dödsboanmälan utgör myndighetsutövning är även handläggningen i övrigt att betrakta såsom myndighetsutövning. Mot denna bakgrund är entreprenad inom bouppteckningsverksamheten olaglig. Med entreprenad menas att en hel verksamhet överlämnas till en privat utförare genom att kommunen upphandlar verksamheten.

Vid behov finns det dock ett annat sätt att använda sig av privata utförare vid dödsbohandläggning. Det rör sig då om att anlita uppdragstagare eller att träffa ett avtal med ett bolag om att ställa en viss utredare till nämndens förfogande. Om en sådan person knyts till nämnden på ett sådant sätt att denne kan anses delta i nämndens verksamhet och arbetsleds av en tjänsteman vid nämnden omfattas uppdragstagaren av de rättssäkerhetsregler som gäller för anställda, exempelvis sekretesslagens och förvaltningslagens regler. Personen kan utföra alla typer uppgifter, dock ej beslutsfattande då delegation enligt kommunallagen endast kan ske till utskott, förtroendevald eller tjänsteman. Nämnden ska träffa en särskild överenskommelse med utredaren rörande utredningens utförande. Utredaren bör också erhålla ett förordnande av nämnden.

Ärendansvar

Mellan kommuner

Vistelsebegreppet, var den avlidne bor, är avgörande för vilken kommun som har ansvar för dödsboanmälan, dödsboförvaltning och eventuellt ekonomiskt bistånd till begravningskostnaden. När det gäller boendeform och hur boendet är arrangerat är detta av underordnad betydelse. Det kan exempelvis röra sig om första- eller andrahandskontrakt, inneboenderum eller inneboende hos släktingar. Om vistelsekommun och folkbokföringskommun inte överensstämmer är det alltså vistelsekommunen, där den avlidne var bosatt, som har ansvaret.

Om en kommun har fattat beslut om någon form av placering eller boende i annan kommun gäller olika regler beroende på insatsens art. När det gäller permanent boende i olika former där den boende blir folkbokförd, exempelvis på ett LSS- eller äldreboende, övergår ansvaret för handläggningen av övriga insatser, som exempelvis dödsboanmälan, till den nya boendekommunen. När det gäller placeringar på HVB-institution eller i familjehem, exempelvis vid missbrukarvård, behåller dock placeringskommunen hela ansvaret för den som placerats.

Om en person avlider under en resa eller en tillfällig vistelse utanför hemkommunen är det hemkommunen som ska göra dödsboanmälan och inte den kommun där dödsfallet inträffade.

Om begravning inte anordnas av dödsboet eller av socialtjänstens i samband med dödsboförvaltning enligt 18 kap 2 § ÄB ska begravningen enligt 5 kap 2 § BegrL ordnas av den kommun där den avlidne senast var folkbokförd eller, om den avlidne inte har varit folkbokförd i Sverige, av den kommun där dödsfallet inträffade.

Inom staden

För dödsboanmälan, dödsboförvaltning och eventuellt ekonomiskt bistånd till begravningskostnad är vistelsebegreppet även avgörande för vilken stadsdelsnämnd i staden som har ansvaret. Inom staden gäller dock undantag från detta om den avlidne vid dödsfallet var aktuell för pågående insats inom socialtjänstens individ- och familjeomsorg, exempelvis ekonomiskt bistånd, missbruksvård eller barnavårdsutredning, i annan stadsdelsnämnd. I dessa fall ska ärendet handläggas vid den förvaltning där ärendet är aktuellt (se riktlinjer för ärendansvar mellan stadsdelsnämnderna för individ- och familjeomsorg).

Vid permanent boende i särskilt boende som äldreboende, sjukhem eller gruppbostad ska ärendet handläggas där den avlidne var bosatt även om biståndsbeslutet fattats av annan stadsdelsnämnd (se riktlinjer för stadsdelsnämndernas ärendansvar för äldreomsorg och riktlinjer om stadsdelsnämndernas ärendansvar för funktionshindrade).

Hemlösa

Om en hemlös person avlider ska eventuell dödsboanmälan, dödsboförvaltning och eventuellt ekonomiskt bistånd till begravningskostnad handläggas av den stadsdelsnämnd där den avlidne var folkbokförd, förutom om den avlidne var aktuell på socialtjänstförvaltningens enhet för hemlösa. I dessa fall ska enheten för hemlösa handlägga ärendet oavsett var den hemlöse var folkbokförd (se riktlinjer för ärendeansvar mellan stadsdelsnämnderna för individ- och familjeomsorg).

DÖDSBOANMÄLAN OCH DÖDSBOFÖRVALTNING

Schematisk översikt

Ärenden aktualiseras vanligtvis vid socialtjänsten genom anmälan från anhörig, eller annan närstående person, sjukhus, sjukhem, hyresvärd eller polisen.

Initialt utreds omständigheterna i ärendet, dvs. om det finns dödsbodelägare och om det finns tillgångar i boet, vilket förenklat resulterar i nedanstående handläggningsalternativ.

Att tillgångar finns innebär i detta sammanhang att det finns tillgångar i boet som klart överstiger begravningskostnaderna eller att det finns fast egendom eller tomträtt.

Av schemat framgår även vilka beslut (se sidan 6) som kan bli aktuella.

	Tillgångar finns (Bouppteckning måste göras)	Tillgångar saknas (Dödsboanmälan kan göras)
Dödsbodelägare finns	1. Förvaltning och avveckling lämnas till dödsbodelägarna. (Beslut: 2 och 3)	5. Förvaltning och avveckling lämnas till dödsbodelägarna. (Beslut: 1 och 3)
Dödsbodelägare saknas (Allmänna arvsfonden (AA) blir dödsbodelägare)	2. Anmälan av dödsfallet hos Kammarkollegiet Förvaltning och avveckling överlämnas till god man för AA. (Beslut: 4)	6. Anmälan av dödsfallet hos Kammarkollegiet för att få fullmakt från AA Förvaltning och avveckling (Beslut: 1 och 7)
Ingen dödsbodelägare har påträffats men kan finnas	3. Anmälan om god man för bortovarande hos Överförmyndarnämnden. God man ansöker om boutredningsman som tar över förvaltning och avveckling. (Beslut: 5)	7. Anmälan om god man för bortovarande hos Överförmyndarnämnden för att få fullmakt från god man. Förvaltning och avveckling (Beslut: 1 och 7)

Dödsbodelägare agerar inte	4. Föranstalta om bouppteckning Förvaltning och avveckling lämnas till dödsbodelägarna. (Beslut: 3 och 6)	8 Förvaltning och avveckling lämnas till dödsbodelägarna, alternativt om särskilda skäl - förvaltning och avveckling med fullmakt från dödsbodelägarna (Beslut: 1 och 7)
----------------------------	---	--

Dödsboanmälan

När en person har avlidit ska dödsbodelägarna lämna in en bouppteckning till Skatteverket. Avsikten är att klarlägga vilken egendom och vilka skulder den avlidne hade. Bouppteckningen ska ge delägare och borgenärer insyn i den avlidnes rättsställning och ligga till grund för efterföljande bodelning eller arvskifte.

När den dödes tillgångar endast räcker till begravningskostnader och andra utgifter med anledning av dödsfallet och det inte finns fast egendom eller tomträtt i boet kan istället en dödsboanmälan göras hos Skatteverket. Dödsboanmälan görs enligt 20 kap 8 a § ÄB av socialnämnden i den avlidnes vistelsekommun till Skatteverket.

I Stockholms stad är det stadsdelsnämnderna och enheten för hemlösa som har detta ansvar.

Utredning inleds

En utredning om dödsboanmälan kan starta på olika sätt. Det normala är att en delägare anmäler till socialtjänsten att det kan finnas förutsättningar för en dödsboanmälan. Socialtjänsten är då skyldig att göra en utredning enligt nedan. Det förekommer även att socialtjänsten under en provisorisk förvaltning av ett dödsbo enligt 18 kap 2 § ÄB finner att förutsättningarna för dödsboanmälan är uppfyllda. Socialtjänsten är då oförhindrad att göra en sådan anmälan på eget initiativ.

Förutsättningar

Dödsboanmälan får göras om den dödes tillgångar inte räcker till annat än begravningskostnaderna och andra utgifter med anledning av dödsfallet.

Att förutsättningar för anmälan föreligger ska kunna konstateras utan någon mera ingående undersökning. Vid tveksamhet om förutsättningar för dödsboanmälan föreligger bör dödsboanmälan inte ske utan de anhöriga uppmanas att göra en bouppteckning. Det är inte meningen att dödsboanmälan ska ske när värderingsfrågorna är komplicerade eller om det behövs mera omfattande efterforskningar beträffande den dödes tillgångar. Exempelvis bör dödsboanmälan användas med försiktighet när efterlevande

makes tillgångar och ekonomiska förhållanden nämnvärt skiljer sig från den avlidnes. Om det finns äktenskapsförord eller testamente är detta också en anledning till vaksamhet.

Det kan även bli aktuellt att göra en dödsboanmälan när ett barn har avlidit. En bedömning får göras i varje enskilt fall.

Boutredning

När ett ärende aktualiseras ska uppgifter om den avlidne inhämtas. Uppgifter ska även inhämtas om vem som gör anmälan/ansökan och vilka som är dödsbodelägare.

Om den avlidne var lagfaren ägare av fast egendom eller tomträtt kan dödsboanmälan inte ske och ärendet hänvisas till bouppteckning. Detta gäller även om den avlidne endast ägde en andel av fastigheten eller tomträtten.

Om det inte finns fast egendom eller tomträtt genomförs en boutredning. Uppgifter inhämtas då om den avlidnes tillgångar på dödsdagen och om eventuella framtida inkomster, exempelvis skatteåterbäring. Handläggaren ska skaffa sig egen kännedom om boets omfattning. Om förutsättningar för dödsboanmälan bedöms kunna föreligga är huvudregeln därför att tillsammans med anhörig göra ett hembesök i den avlidnes bostad och besiktiga egendomen samt ta del av handlingar som rör förhållandena i boet.

Vid hembesöket ska primärt boets värde uppskattas genom en värdering av boha-

get. Normalt lösöre värderas för sig. Lösöre av ekonomiskt värde utöver det vanligen förekommande i ett ordinärt hem värderas och antecknas separat såsom smycken, antikviteter, konst och äkta mattor. Ett summariskt protokoll över inventarierna ska upprättas och undertecknas av samtliga närvarande.

Uppgifter ska även inhämtas om huruvida det finns efterlämnade handlingar såsom exempelvis lönebesked, pension, semesterersättning, banktillgodohavande, livförsäkring, testamente, äktenskapsförord, deklarationer, skuldebrev, försäkringar, andel i oskiftat bo eller handelsbolag och kontroll ska ske av dessa handlingar.

Tillgångarnas värde

Det är det sammanlagda värdet av tillgångarna som gäller. Avdrag för skulder får inte göras. Värdering ska göras enligt samma principer som vid bouppteckning, d.v.s. tillgångarna ska värderas enligt Skatteverkets regler om bouppteckning, se www.skatteverket.se. Exempelvis tas bankmedel upp till nominella belopp medan lösöre tas upp till ett försiktigt försäljningsvärde. Försäkringar med förmånstagarförordnanden räknas inte in i tillgångarna. Försäkringar utan förmånstagarförordnanden ska dock tas upp som tillgång.

När det gäller tillgångar som är pantsatta eller föremål för retentionsrätt måste den skuld för vilket föremålet svarar beaktas. Retentionsrätt kan betecknas som en rätt för en person som haft hand om annans egendom att som säkerhet och påtryckning för en obetald fordran vägra att lämna tillbaka egendomen innan han fått ersättning för sina

kostnader. Denne har således inte rätt att sälja föremålet för att täcka skulden, vilket är fallet vid panträtt.

Om den avlidne var gift ska hänsyn tas till den avlidnes andel i den andre makens giftorättsgods sedan efterlevande makens skulder m.m. dragits av.

Huvudprincipen för egendomens fördelning mellan makar vid dödsfall är likadelning. Den efterlevande maken kan dock enligt 12 kap 2 § ÄktB begära att få behålla sitt giftorättsgods. Då ska den avlidnes andel i den efterlevande makens egendom inte beaktas. Efterlevande make kan begära jämkning oavsett om han eller hon har mest eller minst giftorättsgods. Möjligheten att begära jämkning är till för att undvika situationer där efterlevande make genom likadelning av giftorättsgodset är tvungen att avstå egendom till den avlidne makens egna barn eller testamentstagare.

Var den avlidne sambo kan bodelningsreglerna i sambolagen bli tillämpliga. Det krävs att den efterlevande sambon begär att bodelning ska äga rum. Om samborna tidigare avtalat att bodelning inte ska ske eller att viss egendom inte ska ingå i bodelningen så gäller dock detta.

Om den avlidne är utländsk medborgare och gift enligt en främmande stats lagstiftning beror det på innehållet i dennas stats äktenskapslagstiftning om efterlevande makes egendom påverkar förutsättningarna för dödsboanmälan eller ej. Att förutsättningar för en dödsboanmälan föreligger ska kunna konstateras utan större utredning och om tveksamhet råder eller utredningen blir komplicerad bör ärendet hänvisas till bouppteckning.

Kostnader/skulder som får beaktas vid dödsboanmälan

Efter undersökning och värdering av tillgångarna jämförs tillgångarnas sammanlagda värde med kostnaderna för begravning och andra utgifter med anledning av dödsfallet.

Följande kostnader och utgifter får beaktas vid beräkningen:

- Begravningskostnader, dvs. räkning från begravningsbyrån
- Gravsten och eventuell inskription.
- Dödsannons
- Kostnader för att omhänderta och avveckla den avlidnes bo. Detta rör kostnader för utrymning och för hyra under kortare uppsägningstid.
- Förtäring vid begravning
- Sorgkläder åt den som var beroende av den avlidnes försörjning.
- Beräkнад, dvs. fiktiv, bouppteckningskostnad motsvarande skäligt arvode för bouppteckningsförrättare och värderingsmän.

Exempel på kostnader som inte ska beaktas:

- Skulder i form av räkningar för el, telefon, hemförsäkring och TV m.m.
- Kostnader för framtida vård av grav
- Oskäliga utgifter för begravning, förtäring, avveckling m.m.

Om den dödes tillgångar inte överstiger summan av begravningskostnaderna, andra utgifter med anledning av dödsfallet och den fiktiva bouppteckningskostnaden föreligger förutsättningar för dödsboanmälan.

Även om det föreligger förutsättningar för att göra en dödsboanmälan kan det, på grund av att beräkningen bland annat inkluderar en fiktiv bouppteckningskostnad återstå tillgångar i boet när begravningskostnader, avvecklingskostnader och socialtjänstens ersättning ur dödsboet för förvaltningskostnader är betalda. Återstående tillgångar ska då proportionerligt fördelas mellan skulder som har lika värde, sk. ackordsfördelning eller fördelas enligt förmånsrättslagen. Att förutsättningar för dödsboanmälan föreligger medför alltså inte alltid att det finns förutsättningar för att bevilja ekonomiskt bistånd till begravningskostnaden.

Mer om bodelningsregler, beräkningar och hur skulder ska betalas återfinns i bilagedelen.

Beslut

Ett ärende om dödsboanmälan kan resultera i två former av beslut. Att dödsboanmälan ska ske eller att dödsboanmälan inte ska ske. Angående handläggning och beslut i dessa fall hänvisas till kapitlet om ”Formella krav på handläggningen”.

Innehållet i dödsboanmälan

Dödsboanmälan ska vara skriftlig och innehålla:

- Identifieringsuppgifter såsom den dödes fullständiga namn, personnummer, hemvist, bostadsadress och dödsdag.
- Dödsbodelägares namn och bostadsadresser.
- Intygande att den dödes tillgångar inte räcker till annat än begravningskostnaderna och andra utgifter med anledning av dödsfallet.
- Nämndens beslut om delegation till handläggaren.

Lämpligen används Skatteverkets särskilda blankett för ändamålet.

Dödsbodelägares namn och bostadsadresser ska anges i den mån uppgifter om dessa kan inhämtas utan att det tar för lång tid. Normalt kan uppgifterna hämtas från anhöriga eller från folkbokföringen. Ibland är uppgifterna svårare att få fram. Då är det tillräckligt att i anmälan ta in de uppgifter som är kända. Om handläggaren misstänker att delägarförteckningen inte är fullständig, ska det göras en anmärkning om det.

Dödsbodelägarer är den som på grund av lag eller testamente har rätt till andel i boet.

Det kan vara efterlevande make eller registrerad partner, sambo om bodelning ska ske, arvingar, universella testamentstagare och Allmänna arvsfonden samt arvingar efter tidigare avliden make. Utförligare redogörelse av vilka som är dödsbodelägare återfinns i bilagedelen. Dödsfallsintyg och släktutredning från Skatteverket ska alltid rekvideras.

Dödsboanmälan bör göras inom två månader efter dödsfallet. Den ska förvaras hos Skatteverket. Skatteverket ska granska anmälan i formellt avseende men kontrollerar inte om socialtjänsten har gjort en riktigt bedömning. Skatteverket kan inte förelägga socialtjänsten att komplettera eller rätta en dödsboanmälan än i detta formella hänseende.

Även om det föreligger förutsättningar för att göra en dödsboanmälan ska bouppteckning ändå förrättas om en dödsbodelägarare eller annan vars rätt kan bero därav begär det, och denne ställer säkerhet för bouppteckningskostnaden. I de fall en dödsboanmälan redan har gjorts, är detta inget hinder för att ändå göra en bouppteckning.

Likåså ska bouppteckning förrättas om det, efter att en dödsboanmälan är gjord, framkommer en ny tillgång och det därför inte längre föreligger förutsättning för dödsboanmälan. Om det är socialtjänsten som får kännedom om den nya tillgången bör socialtjänsten meddela både dödsboet och Skatteverket detta.

Dödsboförvaltning

När någon har avlidit ska enligt 18 kap 1 § ÄB dödsbodelägararna gemensamt förvalta den dödes egendom under boets utredning och därefter se till att bouppteckning förrättas. Det kan dock uppstå hinder som gör att alla delägare inte kan ta sitt ansvar.

I ett inledande skede ska därför den delägare som bott tillsammans med den avlidne såsom make eller sambo, efterlevande make som inte är delägare eller någon annan delägare som är i stånd till detta, omedelbart ta hand om den dödes egendom och vårda och ansvara för denna. Denna förvaltning är endast provisorisk till dess egendomen tagits om hand av samtliga dödsbodelägarare.

Om den inledande provisoriska förvaltningen inte kommer igång ska hyresvärd, granne eller annan som brukat hjälpa den döde ta hand om egendomen och antingen tillkalla dödsbodelägarare eller anmäla dödsfallet till socialtjänsten. Anmälan ska göras till socialtjänsten i den kommun där den avlidne vistades. Socialtjänsten har då enligt 18 kap 2 § 2 st ÄB ansvar för att göra de inledande åtgärder som annars är en plikt för dödsbodelägarare och efterlevande make som inte är delägare enligt 18 kap 2 § 1 st ÄB.

Provisorisk förvaltning

Utredning

Utgångspunkten är att socialtjänstens förvaltning av dödsboet ska vara så kortvarig som möjligt. Efterforskning av dödsbodelägarare ska påbörjas snarast och förvaltningen överlämnas så snart någon delägare, eller efterlevande make som inte är delägare, som kan ta hand om den dödes egendom anträffas. Om det behövs åligger det socialtjänsten att underrätta andra dödsbodelägarare. Tidsåtgången ska dokumenteras.

Handläggaren ska alltså eftersträva att boet snarast kommer under delägarnas förvaltning. Därför bör handläggaren först leta rätt delägarnas namn och adresser och genast ombesörja att de underrättas om dödsfallet. Handläggaren bör som huvudregel inte lämna ett dödsbud till anhörig per telefon utan i stället uppdra till polis, präst eller

sjukvårdspersonal att lämna budet personligen, för att kunna ta hand om den reaktion ett dödsbud kan medföra. Den som lämnat dödsbudet kan därefter hänvisa den anhörige att ta kontakt med handläggaren.

Vid efterforskningen av delägare ska dödsfallsintyg och släktutredning från Skatteverket alltid rekvideras. Saknas uppgifter om dödsbodelägare ska efterforskning ske hos folkbokföringen vid Skatteverket, landsarkiv/stadsarkiv, ambassader, konsulat eller genom förfrågan hos andra närstående till den avlidne.

Socialtjänstens vård är endast provisorisk till dess att den egentliga boutredningen tar vid. Socialtjänstens förvaltning och vård ska därför endast vara av konserverande art. Egendomen får därför inte avyttras eller förändras på annat sätt än vad som är nödvändigt för värdets bevarande. Socialtjänstens ska bevaka både delägarnas och borgenärernas intressen samt framtida verkställighet av testamente.

Om inte delägare påträffas omedelbart bör ett hembesök göras i den avlidnes bostad. Vid hembesöket ska två tjänstemän närvara. Samtliga utrymmen i bostaden ska grundligt gås igenom. Särskilt efterforskas testamente, försäkringsbrev, gravbrev, värdepapper, kontanta medel, bankböcker och övrigt som kan ha betydelse för fortsatt handläggning. Via bank kan upplysning sökas om bankfack eventuellt finns.

Över inventeringen upprättas ett protokoll som tar upp vad som finns i boet, vad som medtagits från boet och vilka som deltagit vid hembesöket. I de fall det klart framgår att det kan bli aktuellt med en dödsboanmälan görs även en värdering av lösöret som antecknas i protokollet.

Ordna med begravning

Om den avlidne saknar anhöriga som ordnar med begravningen har socialtjänsten inom ramen för förvaltarrollen skyldighet att ordna att en begravning kommer till stånd. Socialtjänstens uppgift är att beställa begravningen hos en begravningsbyrå. Se nedan under avsnittet om begravning.

Bouppteckning och dödsboanmälan

Om det finns tillgångar i boet och den provisoriska förvaltningen inte avslutas inom 3 månader från dödsfallet blir socialtjänsten enligt 20 kap 2 § andra stycket ÄB, skyldig att föranstalta om bouppteckning. Denna skyldighet fullgörs genom att socialtjänsten bestämmer tid och ort för bouppteckning och utser minst två förrättningsmän som sköter förrättningen. Kostnader för detta debiteras dödsboet.

Om dödsbodelägarna ej kommer överens, eller av annan anledning inte vill förvalta dödsboet ska handläggaren uppmana någon delägare att begära boutredningsman hos tingsrätten, vilken övertar förvaltning och avveckling och gör bouppteckning. Ansökan om boutredningsman är förenad med en ansökningsavgift och boutredningsmannens ersättning tas ur dödsboet.

Om förutsättningar finns för dödsboanmälan är socialtjänsten oförhindrad att göra en sådan enligt 20 kap 8 a § ÄB på eget initiativ. Denna bör göras inom två månader efter dödsfallet.

Ekonomisk hantering

Omhändertagen kvarlåtenskap ska förvaras i förvaltningens kassaskåp. All förvarad egendom skall finnas förtecknad och hållas aktuell.

Kontanta medel ska alltid sättas in på konto. Omhändertagna utbetalningskort ska lösas in och dessa pengar ska också sättas in på kontot.

Stadsdelsförvaltningen/Socialtjänstförvaltningen ska ha ett särskilt postgirokonto för privata medel, vilket ska vara skilt från stadens medel. Kontot kan vara detsamma som för egnamedelsförvaltningen. Kontot är inte räntebärande och om det rör sig om större summor kan pengarna i stället sättas in på den avlidnes befintliga bankkonto. Om sådant konto saknas kan ett nytt öppnas i dödsboets namn.

Alla transaktioner i ärendet ska passera postgirokontot, alternativt den avlidnes bankkonto, där de omfördelas. Alla transaktioner ska bokföras. Av bokföringen ska framgå uppgifter om datum, åtgärd, insättningar, uttag samt saldo.

Väntade inkomster ska antecknas och bevakas och sätts sedan in på kontot.

När förvaltningen av dödsboet överlämnas till dödsbodelägare, god man eller boutredningsman ska en fullständig redovisning lämnas om vilka ekonomiska transaktioner socialtjänsten har gjort för dödsboets räkning inom ramen för den provisoriska förvaltningen.

Socialtjänsten har rätt att ta ut ersättning ur dödsboet för sina förvaltningskostnader.

Tidsåtgången ska dokumenteras. Det är den faktiska tidsåtgången som ska debiteras så vid ett hembesök där två tjänstemän medverkar ska alltså dubbel tid tas ut.

Dokumentationen av tidsåtgången utgör debiteringsunderlag. En faktura utställd på dödsboet för socialtjänstens kostnader enligt debiteringsunderlaget ska alltid upprättas. Fakturan läggs in i förvaltningens ekonomisystem och skrivs ut lokalt.

Handläggaren avgör därefter om fakturan är intern och ska regleras via bokföringsorder eller är extern dvs. skickas till dödsboet.

Timtaxa

Enligt 18 kap 2 § ÄB och 5 kap 2§ begravningslagen har socialnämnden rätt att ta ut ersättning av boet för sina kostnader för dödsboförvaltning och åtgärder enligt begravningslagen. En kommun får enligt 8 kap 3c § KL inte ta ut högre avgift än vad som svarar mot kostnaden för de tjänster som kommunen tillhandahåller. Ersättningen skall därför motsvara kommunens självkostnad.

Timtaxan sätts till 0,685 % av gällande prisbasbelopp + moms (25%)

Exempel: Timtaxan $0,685 \% * 39\,400$ (prisbasbelopp 2005) = 270:00 kr
+ moms $270\text{ kr} * 25 \%$ = 67:50 kr
= 337:50 kr

Den provisoriska förvaltningens avslutning

Dödsbodelägare anträffas - Överlämnande till dödsbodelägare

Om handläggaren vid den provisoriska förvaltningen får tag på någon delägare eller efterlevande make som kan fullgöra de uppgifter som följer av 18 kap 2 § 1 st eller när dödsbodelägare har underrättats ska boet omedelbart överlämnas till delägaren. Dödsbodelägaren har sedan att på vanligt sätt att förvalta boet och se till att bouppteckning och avveckling sker.

Om boet saknar tillgångar och det finns förutsättningar för dödsboanmälan så ska socialtjänsten slutföra boutredningen och göra en dödsboanmälan. De anhöriga tar över förvaltningen och avvecklar boet.

Dödsbodelägare saknas - Anmälan om god man för Allmänna Arvsfonden

Saknas arvingar ärver Allmänna arvsfonden och blir enda dödsbodelägare. Detta innebär att om socialtjänsten inte finner några dödsbodelägare skall anmälan omgående göras till Kammarkollegiet, som utser en god man att företräda Allmänna arvsfonden.

Enligt 17 § lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden ska den som ha boet i sin vård göra anmälan. När socialtjänsten utövar dödsboförvaltning är det således socialtjänsten som ska göra en anmälan.

Kammarkollegiet ska förordna en god man att företräda fonden vid boutredningen. Företrädaren för fonden kan då omedelbart ta över vården och förvaltningen av boet.

Det finns mot denna bakgrund anledning att så fort det står klart att det saknas arvingar göra anmälan. Socialtjänstens kostnader debiteras dödsboet.

Om boet saknar tillgångar och det finns förutsättningar för dödsboanmälan så ska socialtjänsten begära fullmakt från Allmänna Arvsfonden och med stöd av denna slutföra boutredningen och avveckla boet.

Ingen dödsbodelägare anträffas, men kan finnas - Anmälan om god man

Enligt 18 kap 2 § ÅB ska den som har tagit hand om egendomen, i detta fall socialtjänsten, göra anmälan hos överförmyndaren enligt 11 kap föräldrabalken (FB) om det behövs god man för någon delägare.

Enligt 11 kap 3 § FB ska överförmyndaren förordna god man bland annat om det krävs att en bortovarande dödsbodelägars rätt bevakas eller en bortovarandes egendom förvaltas.

Om det finns tillgångar i boet ansöker gode mannen om boutredningsman som tar över förvaltning och avveckling samt gör bouppteckning.

Om boet saknar tillgångar och det finns förutsättningar för dödsboanmälan så ska socialtjänsten med fullmakt från gode mannen slutföra boutredningen, avveckla boet och göra en dödsboanmälan.

Dödsbodelägare agerar inte

Det inträffar ibland att dödsbodelägare anträffas, men att dessa helt saknar intresse i dödsboet eller saknar möjlighet att agera på grund av hög ålder, sjukdom eller annat

hinder. Dödsbodelägare ska i dessa lägen alltid motiveras att ta sitt ansvar för förvaltning och avveckling av boet.

Om det finns tillgångar i boet ska socialtjänsten uppmana delägarna att begära boutredningsman hos tingsrätten. Det räcker med en delägars begäran. Boutredningsmannen övertar förvaltning och avveckling och gör bouppteckning.

Om en sådan begäran om boutredningsman görs ska socialtjänsten fatta beslut om att överlämna förvaltning och avveckling till dödsbodelägarna. Om en sådan begäran däremot inte görs ankommer det på socialtjänsten att föranstalta om bouppteckning. Detta gäller dock inte om annan än socialtjänsten har tagit hand om boet.

Även när det saknas tillgångar och dödsbodelägarna inte agerar är socialtjänsten skyldig att provisoriskt förvalta dödsboet. Dödsbodelägare ska även i dessa lägen alltid motiveras och vägledas att agera. Om dödsbodelägarna ändå inte övertar förvaltning och avveckling av boet ska handläggaren som en sista utväg begära fullmakt från samtliga dödsbodelägare och med stöd av denna fullmakt avveckla boet.

Ibland får inte handläggaren in fullmakten trots att dödsbodelägarna klart uppgett att de ej befattar sig med boet. Om boet helt saknar tillgångar och dödsbodelägarna klart uttryckt att de saknar intresse av boet och att de önskar att socialtjänsten avvecklar boet ska detta dokumenteras i akten. Socialtjänsten kan då förvalta och avveckla boet med stöd av delegationen från nämnden samt med stöd av journalanteckningen. Om boet har mindre tillgångar på exempelvis en bank så kan socialtjänsten få problem med att få ut dessa medel om den inte har fullmakt. Därför ska handläggaren alltid eftersträva att få in fullmakt i dessa fall.

Om det saknas en tydlig viljeyttring från dödsbodelägarna att de saknar intresse i boet saknar socialtjänsten möjlighet att agera. Detta ska nog dokumenteras. Ärendet får då avslutas genom beslut att förvaltning och avveckling överlämnas till dödsbodelägarna.

Socialtjänsten förvaltar och avvecklar

Om boets lösöre överstiger avvecklingskostnaderna försäljs boet. Nettoöverskottet återredovisas till socialtjänsten och används för att så långt som möjligt täcka kostnaderna för begravningen och förvaltningskostnaderna.

Om lösöret och övriga tillgångar i boet understiger avvecklingskostnaderna, dvs. städning, bortforsling etc., överlämnas hyresrätten i befintligt skick till hyresvärden. Enligt 12 kap 5 § jordabalken får dödsbo säga upp bostadshyresavtal inom en månad från dödsfallet. Hyresavtalet upphör då att gälla vid det påföljande månadsskiftet. Därtill sker uppsägning av telefon, TV, el, tidning och andra abonnemang. Adressändring görs hos Skatteverket och om nödvändigt sker eftersändning av post till förvaltningen. I förekommande fall ska deklaration upprättas och sändas in till Skatteverket.

Beslut

Ett ärende om dödsboförvaltning kan således resultera i flera former av beslut såsom att överlämna förvaltning och avveckling till anhöriga, Allmänna arvsfonden, god man utsedd av överförmyndarnämnden eller att avveckla dödsboet. Angående närmare

handläggningsregler och beslut i dessa fall hänvisas till kapitlet om ”Formella krav på handläggningen”.

BEGRAVNING

Allmänt om begravning

Begravningslagen gäller för alla invånare i Sverige, oavsett medlemskap i trossamfund.

Huvudmannen, som vanligen är Svenska kyrkans församlingar, är enligt 9 kap. 6 § begravningslagen skyldig att tillhandahålla gravplats på allmän begravningsplats för alla som är folkbokförda inom församlingen. I Stockholms stad är det dock kommunen, Kyrkogårdsförvaltningen, som är ansvarig för begravningsverksamheten för alla som är folkbokförda inom kommunen. Särskilda gravplatser ska kunna erbjudas dem som inte tillhör något kristet trossamfund. Huvudmannen ska också anvisa och bekosta lokal för begravningsceremoni utan kristna eller andra religiösa symboler.

Begravningsavgift

Begravningsverksamheten finansieras med en begravningsavgift som tas ut genom Skatteverkets försorg. Begravningsavgiften ska täcka kostnader för lokal för bisättning, dvs. förvaring av kista hos kyrkogårdsförvaltningen, anvisad lokal utan religiösa symboler för begravningsceremoni, kremering, gravöppning, gravplats för kista eller urna under 25 år, gravsättning, alternativt spridning eller nedgrävning av aska i minneslund, samt transport av kista *från* bisättning/ begravningsceremoni.

Dödsboet står för övriga kostnader, t.ex. för kista, bärare, transporter *till* bisättning/ begravningsceremoni och gravsten.

Lokal och officiant

Kyrkogårdsförvaltningens kapell ställs avgiftsfritt till förfogande för begravningsceremonier och ceremonin kan ske såväl inom som utom Svenska kyrkans ordning. Kapell upplåts för begravningsceremonier såväl med som utan kristna symboler. För begravning enligt annan ordning än Svenska kyrkans anvisas något av förvaltningens kapell med neutral inredning. Anvisad lokal med organist ställs kostnadsfritt till förfogande.

Den som tillhör Svenska kyrkan och därmed betalar kyrkoavgift behöver inte betala för begravningsgudstjänst enligt Svenska kyrkans ordning. En begravning utom Svenska kyrkans ordning kan vara av borgerlig, dvs. icke-religiös eller av religiös karaktär. Vid borgerlig begravning och vid begravning av annan religiös karaktär ombesörjer och bekostar dödsboet officiant och svarar för eventuella övriga kostnader i samband med ceremonin.

Grav på annan ort

Den avlidne har rätt till gravplats på den ort där denne är folkbokförd. Begravningslagen föreskriver också att gravsättning ska kunna ske på annan ort, t.ex. i fädernebygden eller på annan plats, under förutsättning att huvudmannen där medger det och att gravplats kan ställas till förfogande. Huvudmannen på hemorten är då skyldig att svara för motsvarande kostnader även på annan ort. Detta sker genom så kallad begravningsclearing, som är en betalning för tjänster mellan två huvudmän.

Ordnanandet med begravningen

Om den avlidne saknar anhöriga som ordnar med begravningen har socialtjänsten skyldighet att ordna så att en begravning kommer till stånd. Socialtjänstens uppgift är att bestämma om begravningen och beställa denna hos en begravningsbyrå. Vanligtvis sker detta inom ramen för dödsboförvaltningen. För kostnaderna har socialtjänsten rätt till ersättning av dödsboet. Det gäller såväl begravningskostnaden som ersättning för nedlagt arbete.

Om begravning inte anordnas av dödsboet eller av socialtjänstens i samband med dödsboförvaltning enligt 18 kap 2 § ÄB, vilket endast inträffar i enstaka fall, ska begravningen enligt 5 kap 2 § BegrL ordnas av den kommun där den avlidne senast var folkbokförd eller, om den avlidne inte har varit folkbokförd i Sverige, av den kommun där dödsfallet inträffade. För kostnaderna har socialtjänsten rätt till ersättning av dödsboet. Det gäller såväl begravningskostnaden som ersättning för nedlagt arbete.

Enligt 5 kap 10 § BegrL ska stoftet efter den avlidne kremeras eller gravsättas snarast möjligt och senast två månader efter dödsfallet. Skatteverket får dock medge anstånd med kremeringen eller gravsättningen, om det finns särskilda skäl för det. Om stoftet inte har kremerats eller gravsatts inom föreskriven tid, ska Skatteverket undersöka anledningen till dröjsmålet och, om det behövs, underrätta den kommun som anges i 5 kap 2 §.

Anvisningar för beställning av begravning

Beställningen till begravningsbyrån ska innefatta:

1. Begravningsceremoni knuten till den avlidnes trosuppfattning i något av Kyrkogårdsförvaltningens kapell.
2. Gravsättning, alternativt spridning eller nedgrävning av aska i minneslund, i enlighet med den avlidnes egna önskemål eller trosuppfattning.

Enligt 5 kap 1 § BegrL bör den som beställer begravningen om det är möjligt se till den avlidnes egna önskemål om kremering och om gravsättning, varför ansträngningar bör göras för att ta reda på detta.

I de fall den avlidnes sista vilja om jordbegravning eller kremation förblir okänd, beställs för den som tillhör Svenska kyrkan kremering och spridning av askan i minneslund. Det samma gäller vid borgerlig begravning för avliden som lämnat svenska kyrkan. För oidentifierad avliden beställs jordbegravning.

Kostnaderna för ovanstående arrangemang ingår i begravningsavgiften. Om den avlidne inte varit medlem i svenska kyrkan tillkommer dock vanligtvis kostnader för officiant vid begravningsceremonin vilket belastar dödsboet.

3. I övrigt beställs grundtjänster från begravningsbyrå och en dödsannons, 70 mm, med syfte att informera och få tag i eventuella anhöriga innan begravningen, inom ramen för de kostnader som kan beviljas enligt riktlinjerna för ekonomiskt bistånd.

Fakturan från begravningsbyrån betalas med dödsboets medel. Socialtjänsten har alltid rätt att få fakturan från begravningsbyrån expedierad av den bank där dödsboet har inestående medel.

Begravningskostnaden kan ej finansieras i form av ekonomiskt bistånd till dödsboet i de fall begravningen ordnas av socialtjänsten inom ramen för dödsboförvaltning enligt 18 kap 2 § ÄB eller enligt 5 kap 2 § BegrL och det inte finns något biståndssökande dödsbo. Begravningskostnaderna ska i dessa fall belasta nämndens verksamhetskonto för skyldigheter enligt ärvdabalken och begravningslagen.

Socialtjänsten har ingen skyldighet att närvara vid begravningsceremonin.

EKONOMISKT BISTÅND TILL BEGRAVNINGSKOSTNADER

Begravningskostnader ska i första hand täckas av tillgångarna i dödsboet. I föräldrars och efterlevande makars/registrerade partners försörjningsskyldighet ligger dock även ett ansvar att efter förmåga stå för kostnaderna för ett barns eller makes/registrerad partners begravning.

Om dödsboets tillgångar eller om försörjningsskyldigas ekonomiska förmåga inte är tillräckliga för att täcka begravningskostnaden kan dödsboet eller den försörjningsskyldige ansöka om ekonomiskt bistånd enligt 4 kap 1 § SoL till begravningskostnaden.

Ekonomiskt bistånd ska ej beviljas till begravningskostnaden när begravningen ordnas av socialtjänsten inom ramen för dödsboförvaltning enligt 18 kap 2 § ÄB eller enligt 5 kap 2 § BegrL och det inte finns något sökande dödsbo.

Att det föreligger förutsättningar för att göra en dödsboanmälan medför inte självklart att det finns förutsättningar för att bevilja ekonomiskt bistånd till begravningskostnaden. Rätten till bistånd ska alltid utredas i vanlig ordning innan utbetalning sker.

Begravningskostnaderna går före alla andra kostnader som kan belasta dödsboet, exempelvis obetald hyra, hushållsel, telefon eller kostnader för utflyttning och städning av bostaden. Rätten till bistånd bedöms utifrån dödsboets ekonomiska situation

och inte dödsbodelägarnas, med undantag för dem som var försörjningsskyldiga för den avlidne. Socialtjänsten kan dock beakta om den avlidne exempelvis givit bort eller sålt tillgångar till en dödsbodelägare förmånligt strax före dödsfallet. Socialtjänsten ska även vara uppmärksam på hur tillgångarna i dödsboet är värderade. Försäkringar som faller ut kan vara en tillgång i dödsboet. Eftersom det ofta är osäkert om det finns försäkringar eller andra tillgångar, som kan visa sig senare och som kan täcka begravningskostnaderna helt eller delvis, ska begravningskostnaderna beviljas mot återkrav enligt 9 kap 2 § första stycket SoL och en överenskommelse ska upprättas i samband med ansökan.

En ansökan om begravningskostnad för ett barn prövas mot föräldrarnas ekonomiska situation utifrån gällande norm för försörjningsstöd. Detsamma gäller för en ansökan rörande avliden make/make eller registrerad partner.

Beträffande skälig kostnad för begravning, se riktlinjerna för handläggning av ekonomiskt bistånd, kap 3 om begravningskostnad och beträffande handläggning av återkrav, kap 5 om återkrav enligt SoL.

Avliden som omfattas av lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA)

Personer som omfattas av LMA har ej rätt till ekonomiskt bistånd enligt SoL.

Begravningskostnader för asylsökande är Migrationsverkets ansvar. I de fall en avliden utlännings ärende handläggs av socialtjänsten enligt 1 § punkt 3 LMA kan särskilt bidrag enligt 18 § LMA beviljas för begravningskostnaden. Utbetalt bidrag enligt LMA ska återsökas från staten.